

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 442209/8

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו
לפני כבוד הדיינים:

הרב צבי בירנבאום – אב"ד, הרב אריה אוריאל, הרב נפתלי הייזלר

התובעת:	פלונית	(ע"י בא כוח עו"ד תמי פפיסמדוב)
נגד		
הנתבע:	פלוני	(ע"י בא כוח עו"ד חמדה בנימיני ועו"ד זיו בייטל)

הנדון: אימתי ייקבע שיתוף ספיציפי

פסק דין

בפנינו תביעת האיש מתאריך 20.06.2019 בו הוא מבקש מבית הדין פסק דין הצהרתי לחלוקת איזון משאבים בדירה ברחוב [...] (להלן: "דירה" או "נכס"), לקבוע כי האיש הוא בעלים של מחצית הזכויות שיש לאישה בנכס, ולחילופין לערוך שומא של הדירה לאחר הנישואים ועל ידי כך לחלוק את השבחת הנכס מתחילת הנישואים עד למועד הקרע, ולחילופי חילופין לאזן את תשלומי המשכנתא ששולמו על הדירה ולחייב את האישה בתשלום מחצית מסך תשלומי המשכנתא בסך של 41,131 ₪.

עובדות והליכים לבירור העובדות

1. האישה פתחה תביעת גירושין בתאריך 28.12.2017.
2. בתאריך 14.03.2018 נחתם הסכם גירושין ואושר על ידי בית הדין הרבני.
3. בהסכם הגירושין לא הובא ואף ברמז קיומה של הדירה למרות שההסכם התייחס לכלל הרכוש של שני בני הזוג.
4. האיש הגיש תביעה לביטול ההסכם בתאריך 12.04.2018 (תיק 442209/14).
5. עילות התובע לביטול ההסכם בתמצית היו שנשכחו פרטים רבים שלא הובאו בהסכם הראשון בין הצדדים וזאת מחמת לחץ שהאיש היה שרוי בעת חתימת ההסכם.
6. בתאריך 18.07.2018 התקיים דיון בו הצדדים הגישו נספח להסכם הגירושין ואושר על ידי בית הדין.
7. בנספח להסכם נקבע (סעיף ה לנספח) כי: "האקטואר יבחן את זכויות האישה בדירה הנמצאת ברחוב [...], וכן תשלומי המשכנתא ששולמו וכן לרבות חשבונות הבנק הנפרדים של הצדדים...".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

8. לאור נספח ההסכם על מינוי אקטואר לבחינת זכויות וחובות הצדדים וכן בדיקת שווי נכסיהם לרבות הדירה האמורה בסעיף 7, מונה אקטואר על ידי בית הדין בתאריך 04.06.2018.
9. חוות דעתו של האקטואר הוגשה בתאריך 02.04.2019, בשלושה חלקים. על חוות הדעת הוגשו השגות מהצדדים כשבסופו של דבר בית הדין אימץ את הדו"ח בתאריך 24.06.2019.
10. בדו"ח, האקטואר הביא את ממצאיו בנוגע לדירה ולתשלומי המשכנתא שניתנו עבור הדירה (תחשיב תשלומי המשכנתא- נספח 8 לדו"ח). לא נקבע כי על האישה לשלם לאיש תשלומים כלשהם בגין הוצאותיה בתשלומי המשכנתא בשונה מתחשיב על זכויות וחובות הצדדים בהם קבע כי על צד אחד להעביר למשנהו כספים בגין האיזון.
11. האקטואר קבע כי תשלומי המשכנתא על הדירה ברחוב [...] נלקחו מחשבונה הפרטי של האישה, בשונה מתשלום המשכנתא על דירת הצדדים, שנלקחה מהחשבון המשותף.
12. האיש פתח תיק לפסק דין הצהרתי בתאריך 20.06.2019 בנוגע לזכויות בדירה בהתאם לדו"ח האקטואר.
13. לאחר אישור הסכם ונספח להסכם הצדדים ולאחר חוות דעתו של האקטואר, התגרשו הצדדים בתאריך 22.10.2019.
14. בדין מיום 13.02.2020 טענו הצדדים בנוגע לדו"ח האקטואר. האישה הסכימה לחוות דעתו ואילו האיש התנגד לכך וטען בין היתר:
- ...ביום 18.8.18 היה נספח תוספת להסכם הגירושין שמבהיר באופן מדויק שתפקיד האקטואר לבחון את הזכויות של הצדדים. **לבחון ולא לאזן**. האב טען שהנושא הרכושי לא היה במערכת משותפת. בית הדין טען כי הוא יקדם את ההליכים לאקטואר לבחון את הזכויות והחובות ולאחר מכן נקים דיון באם יהיו מחלוקות... (ההדגשה אינה במקור).
- כן טען לאי שיתוף בנכסים בכך שמלבד החשבון המשותף לתשלומי המשכנתא כל צד שילם חשבונות בנפרד לטובת הבית.
15. בית הדין הוציא החלטה הקובעת כי חוק יחסי ממון חל על נכסי בני הזוג וכי במידה שבא כוח האיש עומדת על כך שיש לזמן את רו"ח לחקירה בנוגע לדו"ח, יהיה עליו לשאת את שכר טרחת הבאתו לחקירה.
16. 26.07.2020 התקיים דיון בנוגע לדירה. בעוד שהאיש טוען לשיתוף בנכס בהתאם להחלטה האמורה בסעיף 15. בא כוח האיש טען שהסכום ששלמה האישה מחשבונה עבור המשכנתא בדירה הנ"ל בדו"ח האקטואר יש לבחון האם להתייחס אל הסכום כבר איזון או אל ההשבחה שהוא יצר בנכס. מאידך האישה התנגדה לכך ב"כ האישה טענה כי האקטואר רק קבע כמה שילמה האישה עבור המשכנתא. לא היתה כוונת שיתוף בדירה שנרכשה לפני החתונה שלהם הם מעולם לא גרו בדירה הגרוש לא השקיע כסף בדירה.
17. לאחר הדיון הוחלט שב"כ הצדדים יגישו סיכומים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סיכומי התובע

1. בהתאם לחישובי האקטואר, הצדדים שילמו במשותף את המשכנתא על הדירה במשך 20 שנה.
2. הצדדים התכוונו לשותפות כל חייהם במידה שווה.
3. האיש פרנס וכלכל את המשפחה במשך שנות הנישואים והיה בעל נאמן לאשתו.
4. לצדדים נולדו ילדים משותפים.
5. בית הדין קבע בהחלטה מיום 17.02.2020 על חלוקה שוויונית בהתאם לחוק יחסי ממון וזאת ללא התניה שלצדדים חשבון משותף. כיוצא מההחלטה קיים פול משפחתי אחד. כמו כן יש להוכיח את אותו פול משפחתי מעובדות בשטח ועל הדירה להיכלל בכך.
6. האישה הודתה שהצדדים השקיעו בדירה ביחד. לצורך כך צוטט מהפרוטוקול מיום 23.07.2020.
7. בפן המשפטי מביא האיש ראיות משפטיות התומכות במסקנתו כי יש להחיל את פסיקת השיתוף אף על נכס חיצוני שהובא לפני הנישואים. ולכן האיש הינו בעלים על מחצית הזכויות של האישה בדירה או לחילופין למחצית משווי השכחת הדירה מאז החל התובע לשלם את המשכנתא.

סיכומי הנתבעת

1. מדובר בשליש דירה בלבד אשר נרכשה על ידי האישה והוריה טרם הנישואים, זהו נכס שאינו בר איזון לפי חוק יחסי ממון.
2. האיש לא הציג כל אסמכתא המעידה על שיתוף כלשהוא.
3. יתירה מכך האיש הודה בדיון מיום 23.07.2020 (שורות 5-10) כי לא השקיע בדירה, המשכנתא שולמה על ידי האישה בלבד, והם מעולם לא גרו בדירה. הדירה נרכשה לפני הנישואים ועוד, בניגוד לטענותיו על השקעתו בדירה.
4. הגרוש מחד טען להפרדה רכושית מוחלטת ומאידך טוען לפול משפחתי, טענות הסותרות אחת את השנייה בצורה מובהקת.
5. במהלך נישואי הצדדים רכשו ביחד דירת מגורים כשכל אחד מפקיד מחצית מתשלומי המשכנתא אל חשבון משותף ואילו לדירה בבעלות האישה האיש לא השתתף מאומה בתשלום המשכנתא.
6. הדירה עליה אומר הגרושה כי שופצה מכספים משותפים היא דירת המגורים בבעלות משותפת ולא הדירה נשואת התביעה.
7. לא מדובר על דירת מגורים שהצדדים חיו בה, אלא דירה שכיום אביה גר שם בגפו.
8. בפסק דין שנתן תוקף פסק דין לאישור הסכם הגירושין הראשון לא הובאה הדירה בהסכם, כאשר ברור היה כי אינה במחלוקת, ורק לאחר סירובו של האיש לתת גט

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאישה צורף נספח שבו נכתב שהאקטואר יבחן את זכויותיה בדירה, כאשר כוונתה לבחינה מתי נרכש הנכס ומאיזה חשבון שולם.

9. דמי המזונות אותם שילם האיש עבור בנו מנישואיו הראשונים עד הגיעו לגיל שמונה עשרה עולים לכדי 89,400 ₪, תשלום העולה על דמי המשכנתא ששולמה על הדירה בסך 82,261 ₪ ובמידה שיש לאזן את תשלומי הדירה ובית הדין יטיל על האישה לשלם מחצית מתשלום המשכנתא, על האיש לאזן את תשלומי מזונות בנו שנלקחו מהקופה המשותפת.

10. האישה סותרת את ראיותיו של האיש מהפסיקה האזרחית בכך שפסקי הדין התייחסו לדירת מגורים בלבד ולא לדירה שרגל צד המבקש שיתוף לא דרכה בו למעט פעמיים במשך עשרים שנות נישואיהם.

תשובות האיש לסיכומי האישה מיום 17.10.2020 (תיק מספר 442209/16)

1. הקשר היה רציף ותיקין ולא כדברי האישה.
2. האיש שילם משכנתא עבור הדירה.
3. האיש שיפץ את הדירה שלא כדברי האישה.
4. בפסק דין מבית הדין הגדול של הרב ציון אילוז (תיק מספר 842067) נכתב, כי הדין של מוציא הוצאות על נכסי אשתו הוא תקנת חז"ל כוללת, ואין להשליך ממנה על רוב המקרים הנידונים בבית הדין שבהם הצדדים הסכימו ללכת על פי ההלכה האזרחית ועל פי כללים אלו יש ליתן למשביח את חלק ההשביחה שיצק המשביח לנכס ובדמיון לכל דיני "יורד" בהלכה שיש ליתן למשביח את חלקו בהשביחה. לאור הפסיקה האמורה יש לחשב השבחת האיש בדירה ועל פי האמור בסעיפים הקודמים.

דיון והכרעה

העובדות המוסכמות ומוכחות לעניין הכרעת הדין הם:

1. דירת הגרושה נקנתה בתאריך 18.04.1993 כשלוש שנים לפני הנישואים שנערכו בתאריך 13.06.1996. (הובאו אסמכתאות מתאימות המעידות על כך הן על ידי האקטואר והן על ידי האישה).
2. המשכנתא בפועל שולמה מחשבונה הפרטי של האישה (הובאו אסמכתאות מתאימות המעידות על כך הן על ידי האקטואר והן על ידי האישה).
3. בהסכם הגירושין השני לא נקבע כי יש לאזן את הדירה או לבדוק את השקעת האיש בדירה אלא הוחלט שאקטואר יקבע מתי נקנתה הדירה, על שם מי היא רשומה, מאיזה חשבון שולמה המשכנתא וכמה כסף שילמה האישה עבור המשכנתא. האקטואר לא קבע שיש לאזן את תשלום המשכנתא.
4. הצדדים מעולם לא גרו בדירה. אביה של האישה מתגורר בגפו בדירה.
5. הבעל הודה בדיון בתאריך 23.07.2020 כי הוא לא שיפץ את הדירה. טענת הבעל כי הוא השביח את הדירה נסתרת מדבריו הנ"ל ולא נתמכת בשום אסמכתא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

השאלות העומדות להכרעת בית הדין:

א. האם רישום הדירה בטאבו קובע. דירה שנרכשה על ידי האישה לפני נישואיה (עם הוריה) ורשומה רק על שמה, ובמשך שנות הנישואין המשכנתא שולמה מחשבונה הפרטי. האם יש לבעל לשעבר זכויות כל שהן בחלקה של האישה הדירה. השאלה מתעוררת לאור פסיקת בית הדין מתאריך 17.02.2020 כי יש לערוך חלוקה שוויונית בין זכויות וחובות הצדדים גם אם לא היה להם חשבון משותף, האם פסק זה כולל גם נכס שנרכש לפני הנישואין.

ב. האם לפי חוק יחסי ממון יש לאזן דירה כזו האם יש כאן כוונת שיתוף של האישה להעניק לבעל זכויות הדירה. יש להכריע בין טענות הצדדים. לטענת האיש שהיה שיתוף בנכסים "במהלך החיים המשותפים צברו הצדדים יחד נכסים ובכלל זה דירה הנמצאת ברחוב [...]", וזאת בהסתמך על הפול המשפחתי המשותף. ולכן זה נחשב כתשלום משותף שלהם. מאידך לטענת האישה אין לאזן נכס זה לא הייתה כוונת שיתוף, אין שום החלטה לאזן את זכויות האישה בנכס.

לאור האמור לעיל ניגש להכרעת הדין.

הכרעת הדין

בית הדין דוחה את תביעת האיש לפס"ד הצהרתי לקבלת חלק מזכויות האישה בדירה מהנימוקים הבאים:

1. אין טוען וחוזר וטוען

בית הדין דוחה את טענת את טענת התובע כי היה שיתוף בכל נכסי הצדדים. התובע אינו יכול לשנות את טענותיו שהעלה בכתבי הטענות שלו ובדיונים בבית הדין פעם לטעון אין שיתוף בנכסים ופעם אחרת לטעון לטובתו כי יש שיתוף בנכסים ואף באלו שנרכשו לפני הנישואין.

בכתב ההגנה מתאריך 08.01.2018 בתביעת הגירושין של האישה ביקש האיש שלא לאזן את זכויות וחובות הצדדים תוך כדי שטוען לאורך כל הדרך שלא קיים שיתוף בנכסים מלבד תשלום המשכנתא שמושלמת בחלקים שווים בין הצדדים ואף צעד זה הסביר בחוסר שיתוף ואף דרש שדירת מגורי הצדדים לא תחולק בצורה שוויונית שכן חלק גדול ממחיר הדירה שולם על ידו מכספים אותם העבירה גרושתו הראשונה, ויש לראות כספים אלו כנכסים שהובאו לפני הנישואים (סעיף 51 לכתב ההגנה). דגש זה הובלט לאורך יותר ממחצית ההליכים בתיק (ראה למשל בתיק 442209/16 בתגובתו לדו"ח האקטואר מיום 16.04.2019 אל מול סעיפים 3-8).

וכך אמר בדיון מיום 13.02.2020 (פרוטוקול, שורות 70-88):

בית הדין : על מה את (באת כוח האישי- הוספת העורך) מתבססת בטענה שלך שלא היה שיתוף ?

ב"כ האב : מהרגע שהתחתנו היא בחשבון בנק שלה והוא בחשבון בנק שלו. רואים מחצית העברה ממנה והעברה ממנו. כל אחד מבנק אחר. מלבד זה חיתנו ילדה. הייתה חלוקה כל אחד בחלוקה שלו. עובדה שהוא לא ידעה כמה היא מרוויחה.

בית הדין : מאיזה קופה שולמו הוצאות הבית ?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"כ העל : כל אחד שילם את חלקו בבית. האב שילם ארונה וגם חשמל. גז היא שילמה. הייתה חלוקה מראש. גז ומים היא שלימה. מלבד זה המשכורת שלה. זה הסכם בעל פה. מוצרים לבית הוא קנה וגם כלכלה לבית.

האם : הוצאות הילדים אני שלימתי. הוא לא השתתף בהוצאות החתונה של הבת.

בית הדין : מי קבע את מועד הקרע ?

ב"כ האב : מועד הקרע לא נקבע בהסכמה. יש כאן טעות מאוד מהותית. האקטואר לא החשיב את הכספים שהיא משכה. בקופות הגמל אין לה כלום ולא בפנסיה. לטענתו מועד הקרע הוא 19.9.17 ולא מיום 28.12.17. טרם הוגשה הבקשה ליישוב סכסוך היא קרע בין הצדדים. הצדדים לא חיו טוב שנה קודם. האם הגישה את הבקשה ליישוב סכסוך בחודש ספטמבר. מדוע מיום הגשת התביעה ולא מיום הגשת היישוב סכסוך? מדובר בפיצוי נזקי גוף בסך 104 אלף ₪ שהאם קיבלה. איזה חובות משותפים? זה חובת שלה. אין פה שיתוף. החובות והזכויות הם של כל אחד בנפרד. הוא רכש רכב. הוא לקח הלוואה על הרכב. היא שילמה שקל? למה אני צריכה לחלוק איתה שלא היה שיתוף? מדוע חילקתם חצי-חצי. הגעתי לדיון הראשון כדי לייצל זה סיבך את הדברים. האם יצרה חובות של 300 אלף ₪ שהוא צריך לחלוק איתה שאין לו קשר?

מאידך בתביעה מתאריך 20/6/2019 לפס"ד הצהרתי על הדירה כותב האיש בתביעתו:

13. התובע יטען כי על פי הדין וההלכה הפסוקה הוא זכאי למחצית מכל הזכויות של הנתבעת בדירה שנצברו במהלך חייהם המשותפים על פירותיהם.

14. התובע יטען כי קיימת לו החזרה לפיה הצדדים התכוונו לשותפות בכל נכסיהם במידה שווה.

15. התובע יטען כי הוא הבעלים במשותף עם הנתבעת של הזכויות האמורות לעיל מכח יחסי ממון.

16. הלכה פסוקה היא שרכוש שנצבר במהלך החיים המשותפים נדרש באיזון וחלוקה בקץ חיים משותפים אלו.

בית הדין לא קיבל את עמדתו שאין שיתוף בחובות וזכויות הצדדים מתקופת הנישואים בפסק דין מיום 17.02.2020 קבע ביה"ד:

שיתוף בנכסי הצדדים: מחליט בית הדין כי חוק יחסי ממון קובע כי יש לחלק חלוקה שוויונית את נכסי הצדדים (פרט למקרים חריגים עפ"י סעיף 8), וזאת ללא התניה שלצדדים יהיה חשבון משותף ואף לא מותנה בכך שכל אחד מהצדדים ישלם חלק מחשבונות הבית, ואפילו אם הבעל ישלם את כל הוצאות הבית. על כן יש לקבוע כי היה שיתוף בנכסי הצדדים.

לאחר קביעת בית הדין שיש שיתוף בנכסים, בדיון שהתקיים ב-23/7/2020 חזר האיש מטענתו הראשונה כי לא היה שיתוף בנכסים, ואמר שחיי הצדדים היו בהרמוניה מלאה ובשיתוף מלא והביא שלל טענות לצד אחר שעד לפני כמה ימים לא היה מוכן לקבל קביעה כזו.

אך לאחר שהאיש טען השכם והערב לכוונתו לאי שיתוף, הרי זו מהווה עבורנו הודאת בעל דין לחובתו שמבחינתו כך ראה את חיי הנישואים. אמנם בית הדין קבע שלא כדבריו וכאמור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעיל, אך אין בקביעה זו כדי לשנות את הלך מחשבתו של התובע ועל כן מסיבה זו יש לדחות על הסף את בקשותיו של התובע.

העולה מהנ"ל כי האיש טוען טענות סותרות בכתבי טענותיו ובדבריו בפני בית הדין בשאלה האם היה שיתוף בנכסים. פעם טוען לא היה שיתוף ובנוגע לדירה הנ"ל היה שיתוף.

הלכה פסוקה היא כי אין טוען וחוזר וטוען כאשר הטענה השנייה סותרת את הטענה הראשונה. המקור להלכה זו הוא בסוגיית הגמרא (בבא בתרא דף לא, עמוד א'):

זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, האי אייתי סהדי דאבהתיה היא, והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה - אמר רבה: מה לר' לשקר? אי בעי א"ל: מינך זבנתה ואכלתיה שני חזקה. א"ל אביי: מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן. הדר א"ל: אין, דאבהתך היא, וזבנתה מינך, והאי דאמרי לך דאבהתיה - דסמיך לי עלה כדאבהתיה; טוען וחוזר וטוען, או אין טוען וחוזר וטוען? עולא אמר: טוען וחוזר וטוען, נהרדעי אמרי: אינו טוען וחוזר וטוען. ומודי עולא, היכא דא"ל: של אבותי ולא של אבותיך - דאינו טוען וחוזר וטוען; והיכא דהוה קאי בי דינא ולא טען, ואתא מאבראי וטען - אינו חוזר וטוען, מאי טעמא? טענתיה אגמריה. ומודו נהרדעי, היכא דאמר ליה: של אבותי שלקחיה מאבותיך - דחוזר וטוען; והיכא דאישתעי מילי אבראי ולא טען, ואתא לבי דינא וטען - דחוזר וטוען, מאי טעמא? עביד איניש דלא מגלי טענתיה אלא לבי דינא. אמר אמימר: אנא נהרדעא אנא, וסבירא לי דטוען וחוזר וטוען. והלכתא: טוען וחוזר וטוען.

וכתב הרשב"ם (דיבור המתחיל והלכתא חוזר וטוען): "תיקון לשון הראשון אף על פי שמכחישים קצת הואיל ואינו עוקרן לגמרי כדלעיל".

ועוד עיין בריטב"א שכתב:

ומסקנא דמילתא דכל היכא שנותן אמתלא לדבריו לטענה האחרונה שאינה סותרת לראשונה חוזר וטוען, והיכא שהטענה האחרונה סותרת לראשונה אינו חוזר וטוען...

ובשולחן ערוך (חושן משפט, סימן קמו, סעיף כד) פסק:

זה אומר: של אבותי, וזה אומר: של אבותי, זה הביא עדים שהיא של אבותי (מעולם), וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה, תחזור לזה שהביא עדים שהיא של אבותי, ויחזיר הפירות שאכל, אפילו אין עדים שאכלם, אלא על פיו, שהרי לא טען כלום, ואין אכילתו ראיה, שכל חזקה שאין עמה טענה על הבעלים אינה כלום.

הגה: אבל אם לא העידו העדים רק סתם שהיה של אבותי, ואין מעידין שלא מכרוה, אם אפשר לפרש דברי המחזיק שאמר של אבותי שר"ל שאבותיו קנאוהו, שומעין למחזיק. אבל אם טען תחלה שהיו של אבותיו מעולם, אינו חוזר וטוען...

חזר זה המחזיק ואמר: כן של אבותיך היתה ואתה מכרתה לי וזה שטענתך תחלה שהיא של אבותי כלומר שאני סומך עליה והרי היא שלי כשל אבותי, או שאמר: של אבותי שלקחיה מאבותיך, הרי זה טענה נכונה, שהרי נתן אמתלא לדבריו הראשונים, ומעמידים אותה בידו; והוא שטוען כן בעודן בפני ב"ד, אבל אם יצא מבית דין וחוזר וטוען, אין שומעין לו, דחיישינן שמא למדוהו לטעון שקר...

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העולה לדינא מהמקורות הנ"ל כי אדם שטען בפני בית הדין טענה אחת אינו יכול לטעון טענה אחרת הסותרת את טענתו הראשונה. לאור הלכה זו אין לקבל את טענתו השנייה של האיש כי היה שיתוף בכל נכסי הצדדים מאחר והיא סותרת את טענתו הראשונה כי היתה הפרדה רכושית בין הצדדים.

2. האם רישום הדירה קובע?

כידוע מפסקי הלכה רבים כי יש בכך דעות שונות. ולכן בית הדין יתייחס לכך רק בקצרה תוך ציון מספר מועט של מקורות.

הסוגיא בש"ס מופיעה בגמרא (מסכת בבא קמא, דף ק"ב) בסוגיא של "הלוקח שדה מחבירו בשם ריש גלותא". ברשב"א שם ועוד.

ודנו בכך בשאלה זו בתשובות הרא"ש (כלל צו אות ד') ובתשובות הרשב"א (חלק א' סימן תתקנז (הובאו דבריו בב"י וד"מ אבן העזר סוף סימן פ"ו) ולכאורה פליגי הראשונים לרשב"א סובר שהרישום לא קובע ולרא"ש הרישום קובע. אך אין זה מוכרח יעויין בנתיבות המשפט (חושן משפט, ביאורים, סימן סב, סעיף קטן ז) וערוך השולחן שם סעיף ו' ואכמ"ל.

בפד"רים ישנם דעות חלוקות י"א שהרישום הוא הקובע. עיין פד"ר חלק א, עמוד 117 (הרה"ג גולדשמידט, קרליץ, בבליקי):

אם כן לכאורה, לפי הרשב"א ודאי ולפי בעל שארית יוסף מספק, אין לנו להתחשב בקביעת הבעלות על פי הרישום, אלא יש לברר מי שלם תמורת הבית.

אולם אין הדבר כן, כי פשוט הדבר שבכגון דא, בשאלת הכונה ברישום, יש לקבוע לפי הנוהג והרגיל בדרך העולם בכל זמן וזמן. וידוע שעכשיו נוהגים לרשום רכוש, וביחוד דירה למגורים, על שם שני בני הזוג, במכוון שלשניהם תהיה הבעלות על הרכוש. הרישום מורה, שזה ששילם או שילם יותר, נתן את היתרה בחלקו במתנה לשני. לכן אין לבטל, בזמן הזה, רישום, המקנה ומחזיק בעלות לזה שנרשם על שמו, מתוך ספיקות אולי לא היתה הכונה למתנה.

וכן מוכח מתשובות החתם - סופר חו"מ סימן קמ"ב, בנדון בעל בית שנתן בית לאשתו והעלה בערכאות על שמה, ודן שם החת"ס בנוגע לבית זה בדבר ירושת הבעל אחרי מיתתה, ומשמע שתופס הוא בפשיטות שהבית שייך לה.

ועוד עיין פד"ר חלק ט עמוד 135 (הרה"ג טנא, נשר והורוביץ):

מסקנות: א. בני זוג המתדיינים על נכס שנרכש לאחר הנשואין ונרשם על שם האשה בלבד והבעל טוען כי הנכס נרכש מכספו ושלו הוא, יש להחליט שהנכס היינו בחזקתה של האשה, ושני טעמים בדבר: (א) סביר להניח כי הנכס נרכש מכספי האשה; (ב) אף אם נרכש מכספי הבעל, אך עצם ההרשמה על שמה של האשה מהווה הוכחה שהנכס נמסר לאשה כמתנה. ב. הוכחה זו כאמור אין דינה כעדות ברורה, כי לפעמים מעונין הבעל שהנכס יירשם על שם האשה ויש לבחון בעדותו את הנדון ונסיבותיו.

וכן בפד"ר חלק יא עמוד 116 (הרה"ג צימבליסט, אזולאי, ודיכובסקי) במסקנות:

ב. לרישום העברה בטאבו יש תוקף של קנין סיטומתא.

ג. (א) רישום בטאבו משקף עקרונית את הבעלות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאותן שיטות הדירה רשומה רק על שם האישה וזו הוכחה לבעלותה הבלעדית בדירה. ולכן אין להוציא מן המוחזק אלא בראיה ברורה.

אמנם יש פד"רים שחלקו על כך וסברו שהרישום אינו מהווה ראיה. לדוגמא פד"ר חלק ג בעמוד 301, מסקנה ח', פד"ר טז עמוד 353 סעיפים ו-י בתוכן הפסק. ועוד.

כך נקבע גם בחוק המקרקעין בכוח ההוכחה של רישום בסעיף 125: "רישום בפנקסים לגבי מקרקעין מוסדרים יהווה ראיה חותכת לתכנון".

להלכה למעשה מכלל ספק לא יצאנו. הדירה רשומה (כששליש מהדירה על שם האישה ו- 2/3 על שם אבי האישה). האישה היא המוחזקת בחלקה בדירה. ויכולה לטעון קים לי כדעת הפוסקים שהרישום הוא הקובע. והמוציא מחבירו עליו הראיה.

3. איזון הדירה לפי חוק יחסי ממון

ביה"ד הדגיש שפסיקתו מתייחסת לחוק יחסי ממון לאיזון נכסי הצדדים. החוק אינו ניתן לפרשנות וקובע כאשר בפירוש שמדובר על נכסי הצדדים שנרכשו בחיי הנישואין ולא לפניו.

סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973, קובע כדלקמן:

"... עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג (בחוק זה – פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג, למעט –

נכסים שהיו להם ערב הנישואין או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין";

כידוע בית המשפט העליון קבע שישנה אפשרות שנכסים שנרכשו לפני הנישואין יכללו במסת נכסי הצדדים שיש לאזן את שווים, ופסק שקיימת אפשרות ל"שיתוף ספיציפי", וכי סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון אינו מונע יצירת שיתוף בנכס ספיציפי מכוח הדין הכללי החל על העניין – כגון דיני הקניין, דיני החוזים, דיני הנאמנות, עיקרון תום הלב וכיו"ב, אך בחדא מחתא קבע קריטריונים לצורך הגדרת השיתוף ושלא כנכסים שנרכשו במהלך חיי הנישואין שלא חלה עליהם חובת הוכחה כלשהיא אלא מעצם הגדרתם כנכס שנרכש במהלך הנישואין הרי הם ברי איזון, נכסים שנרכשו לפני הנישואין ורשומים על שמו מעצם טבעם מוגדרים כנכסיו של הרשום על שמו, וכדי להכלילם כנכסים ברי איזון, על הצד הטוען לשיתוף להוכיח זאת ועל כך נדון בהמשך מהי חובת ההוכחה.

כך קבעה השופטת ביניש (בע"א 7687/04 ששון נ' ששון (פ"ד נט' 596, 615):

אין בהוראותיו של סעיף 5 לחוק יחסי ממון כדי למנוע יצירת שיתוף בנכס ספיציפי לפי הדין הכללי החל על העניין, לרבות בנכס שנרכש על-ידי אחד מבני-הזוג טרם הנישואין.

לדבריה של השופטת ביניש הפסיקה בעניין השיתוף הספיציפי נובעת מהדין הכללי ולא מחוק יחסי ממון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ידועים אף דבריו של השופט חשין בע"א 806/93 הדרי נ' הדרי, פ"ד מח(3) 685: בעניין שנסוב, בין השאר, סביב דירת מגוריהם של בני זוג –

הרכוש המשפחתי משתלב ומתערבב, ואחרי עשרות שנים אין מסובכים את הגלגל אחורה כדי לחלק רכוש לפי ההשקעה הבסיסית במועד רחוק בעבר... ברבות השנים נעלמים תחומי הפרדה, והנכסים – יהא מקורם אשר יהא – הופכים "לבשר אחד" (ע"א 1918/92 ע. פרבר נ' עמיחי פרבר; ע"א 1937/92 מ. קוטלר נ' חיה קוטלר, פ"ד מט(2) 233 ורבים אחר).

לצורך כך נביא את פסיקות בית המשפט השונות ונכריע האם במקרה העומד לפנינו יש לראות את הדירה של האישה שנרכשה לפני הנישואין כנכס בר איזון.

ראשית יש להביא את מה שכתב השופט רובינשטיין (בבע"מ 10734/06 פלוני נ' פלונית (14.3.07) [פורסם בנבו] בנוגע לקביעה מתי יש להחיל שיתוף ספיציפי על נכס חיצוני שאינו כלול במסת הנכסים שנקנו במהלך חיי הנישואים של הצדדים. וכך כתב:

אי אפשר לקבוע מראש כללים ברורים באשר לכל האפשרויות שמזמנת המציאות האנושית. לכן גם מתלבטים בתי המשפט ממקרה למקרה, באשר לנכס הספיציפי בו מדובר וכוונת הצדדים לגביו. הפרשנות בה דיברנו יסודה בשיקולי הגינות במקרים שבהם הכף נוטה, במכלול ההשקעות בנכס, בהתנהגות הצדדים הכרוכה בו, לעבר השיתוף. מובן כי הדברים אינם נטולים בעייתיות, כיוון שלעתים קשה לכמת את ההשקעות ואת "ההתנהגות ההשקעיתית", אך לכן יש לנהוג זהירות ביישום, ואולם כאמור קשה לקבוע מראש את גבולותיו המדויקים לכל מקרה. השאלה בנידון דידן היא אפוא שאלה עובדתית, האם הוכיחה המשיבה – והנטל הבסיסי אכן עליה, גם אם עבר בשלב מסוים אל המבקש – יצירת שיתוף ספיציפי בדירה.

וכן בבע"מ 5939/04 הבהיר:

רוח העידן, פתיחת הדלתות לגישה שאינה 'פורמאלית' בלבד הנאחזת ברישום הנכס, אלא בוחנת מצבים חברתיים ואישיים למהותם, מרחפת על פני הפסיקה זה שנים באשר לשיתוף הנכסים גם לגבי נכסים שנרכשו לפני הנישואין, ובייחוד דירת המגורים.

...

ככל שהתוכן המשותף שנוצק לקניין, ובוודאי לדירת המגורים של זוג ומשפחה, משמעותי יותר, וככל שהייתה שותפות נמשכת בחיי הנישואין ולה ביטויים מסוגים שונים, גם אם לא היו החיים 'גן של ורדים' בכל עת ובכל שעה, כן מצדיקה ההגינות כי תגבר ההתייחסות לחזקת השיתוף, ובייחוד על נכס כמו דירת המגורים, קן המשפחה" [בע"מ 5939/04 בעמ' 671-672].

הרי שמפסיקת בית המשפט ניתן ללמוד שהפסיקה בעניין נכס שנרכש על ידי אחד הצדדים טרם נישאו הצדדים ורשום על שמו בלבד, אינה הלכה פסוקה שקצוותיה מאד מתוחמים וכמעט שלא ניתן לצאת מגבולותיה אלא בחינתה של פסיקה זו צריכה להיבחן על ידי הערכאה לגופו של מקרה ובקלות יש לקבוע דין שונה בשני מקרים זהים עם שוני מועט. ומכיוון שבית הדין דן דן בשאלת השיתוף הספיציפי בנכס חיצוני שרשום על ידי האישה, בית הדין הוא המוסמך לבדוק האם מכוח הדין הכללי יש לרשום את חלקה של האישה בנכס על שם האישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יודגש כבר בראשית סקירת פסיקות בית המשפט בעניין השיתוף הספיציפי בנכס חיצוני שריבוי או מיעוט שנות חיי הנישואים אינו נדבך בהוכחת כוונת השיתוף וכפי שהובאה הסקירה בנוגע לשאלה זו בדבריו של השופט י. דנציגר (תיק מספר 1398/11):

בעניין אבו רומי נדחתה תביעת האישה להכיר בזכותה למחצית מדירת המגורים שנרשמה על שם הבעל ובמקרקעין עליהם נבנתה הדירה. באותו מקרה דובר על בני זוג שהיו נשואים במשך כ-15 שנים ונולדו להם שבעה ילדים. בני הזוג התגוררו כל השנים בדירת מגורים שהייתה רשומה על שם הבעל בלבד מכוח ירושה. נקבע כי הבעל ירש את המקרקעין שעליהם נבנתה הדירה וכי הדירה נבנתה על ידי הבעל קודם לנישואין במימון בני משפחתו בעוד שהאישה לא השקיעה כספים בבנייתה. לפיכך נקבע כי לא די בקיומם של חיי נישואין משותפים ממושכים ובמגורים בדירה במשך השנים הרבות כדי להקים לאישה זכויות בדירה.

(ב) בעניין בע"מ 10734/06 נדחתה בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי שקבע שלאישה קמו זכויות בדירת המגורים שנרשמה על שם הבעל. באותו מקרה דובר על בני זוג שהיו נשואים כ-22 שנים והתגוררו בדירת המגורים במשך שנים רבות וגידלו בה שני ילדים. נקבע כי זכותה של האישה בדירת המגורים אינה נלמדת אך ורק משנות הנישואין הארוכות אלא גם מהשתתפותה בשיפוצי הדירה ובהרחבתה בשני מועדים וממערכת היחסים הכלכלית ההדדית ששררה בין שני בני הזוג באותו מקרה.

(ג) בעניין ששון בע"מ 10734/06 נדחתה תביעת הבעל להצהיר כי הוא בעל הזכויות הבלעדיות בנכס מקרקעין, נוכח העובדה שהוא מימן לבדו את בניית הנכס. באותו מקרה דובר על בני זוג שהיו נשואים כחמש שנים. נקבע כי האישה חתמה על הסכם הרכישה יחד עם הבעל, כי האישה נטלה יחד עימו הלוואה מובטחת במשכנתא וכי הנכס נרשם על שם שני בני הזוג. נקבע כי אף אם תתקבל טענת הבעל כי האישה צורפה להסכם הרכישה אך ורק לשם נטילת הלוואה וכי הייתה לו כוונה עתידית להעביר את רישום הנכס על שמו (כוונה עליה לא ידעה האישה), הרי שהגילויים האובייקטיביים החיצוניים גוברים על כוונות סובייקטיביות כמוסות. כמו כן נקבע כי מכלול הנסיבות האמור גובר על הסכם מוקדם שנחתם בין בני הזוג במועד הנישואין לפיו לא יהיה שיתוף ברכוש ביניהם.

שנית, חשוב להדגיש כי נטל ההוכחה במקרים בהם מדובר בנכס שנרכש טרם נישואי הצדדים ורשום על שמו של צד אחד בלבד, מונח על כתפיו של הצד הטוען לשיתוף בנכס בשונה מנכס שנרכש במהלך חיי הנישואין.

ראה לדוגמה פסק דין בית המשפט העליון (תיק מספר 1398/11):

14. במוקד דיוננו מצויה דירה שנרכשה על ידי אחד מבני הזוג (המשיב) טרם הנישואין וששימשה למגוריהם במהלך שנות נישואיהם. כאמור, הנחת המוצא הינה כי נכס שמצוי בבעלותו של אחד מבני הזוג בנקודת הפתיחה (ערב הנישואין) נותר בבעלותו המלאה גם בנקודת הסיום (התרת הנישואין) ואינו נכלל במאסת הנכסים במסגרת הסדר איזון המשאבים. יחד עם זאת, הנחת מוצא זו אינה סוף פסוק. בית משפט זה קבע במספר הזדמנויות כי סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון אינו מונע יצירת שיתוף בנכס ספיציפי מכוח הדין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הכללי החל על העניין – כגון דיני הקניין, דיני החוזים, דיני הנאמנות, עיקרון תום הלב וכיו"ב – וכי הדברים אמורים גם בנכס "חיצוני" שנרכש על ידי אחד מבני הזוג טרם הנישואין [ראו: עניין אבו רומי בעמ' 183; עניין יעקובי בעמ' 561 (הנשיא מ' שמגר) ובעמ' 621 (השופט ט' שטרסברג-כהן); עניין שרון בעמ' 615; בע"מ 10734/06 [פורסם בנבו] בפסקה ה(1)]. נטל ההוכחה מוטל, מטבע הדברים, על בן הזוג שאינו רשום כבעלים של הנכס, שהינו "המוציא מחברו". יודגש כי טענת אחד מבני הזוג לזכויות בנכס שנרכש על ידי בן הזוג השני טרם הנישואין יכולה להתבסס על הדין הכללי, אך לא על חזקת השיתוף, אשר לגביה נקבע שאינה חלה במקביל להסדר איזון המשאבים שבחוק יחסי ממון [ראו: דעת הרוב בעניין יעקובי בעמ' 585-589; עניין אבו רומי בעמ' 182-183; בע"מ 4951/06 פלוני נ' פלונית (פורסם בנבו), 14.6.2006]. (ההדגשה אינה במקור).

בפסקי דין רבים הורחבה היריעה בדבר הצורך בהוכחת דבר מה נוסף מעבר לעצם חיי הנישואין אשר ישמשו הוכחה לכוונת השיתוף:

"לא די בעצם קיומם של חיי נישואין משותפים, אף שהיו ממושכים, כדי לקבוע שיתוף בדירת מגורים מכוח דין כללי. שאם תאמר כן, נמצאת מוכנסת בדלת אחורית את חזקת השיתוף, שלשיטתי איננה חלה במקביל לחוק יחסי ממון.

...

על מנת שתוקנינה זכויות בדירת מגורים הרשומה על שם בן הזוג האחד לבן הזוג האחר, על האחרון להראות נסיבות עובדתיות, נוסף על עצם קיום הנישואין, שמהן ניתן להסיק – מכוח הדין הכללי – הקניית זכויות בדירת המגורים" [השופט ט' שטרסברג-כהן בעניין אבו רומי בעמ' 183 (ההדגשות הוספו, י.ד.)].

מהו אותו נטל ההוכחה ל"דבר מה נוסף"?

בפסק הדין מבית המשפט העליון (תיק מספר 1398/11) הובהר עניין זה כך:

אשר לשאלה מהן אותן נסיבות עובדתיות "נוספות" שיוכיחו כוונת שיתוף מכוח הדין הכללי, נקבע כי:

'גבולות הגזרה' אינם חדים, אך כך מטבע הדברים: אי אפשר לקבוע מראש כללים ברורים באשר לכל האפשרויות שמזמנת המציאות האנושית. לכן גם מתלבטים בתי המשפט ממקרה למקרה, באשר לנכס הספציפי בו מדובר וכוונת הצדדים לגביו. הפרשנות בה דיברנו יסודה בשיקולי הגינות במקרים שבהם הכף נוטה, במכלול ההשקעות בנכס, בהתנהגות הצדדים הכרוכה בו, לעבר השיתוף. מובן כי הדברים אינם נטולים בעייתיות, כיוון שלעיתים קשה לכמת את ההשקעות ואת 'ההתנהגות ההשקעית', אך לכן יש לנהוג זהירות ביישום, ואולם כאמור קשה לקבוע מראש את גבולותיו המדויקים לכל מקרה" [השופט א' רובינשטיין בע"מ 10734/06 בפסקה ה(2)].

[ראו גם: ע"א 7750/10 בן גיא נ' הכשרת היישוב ביטוח בע"מ (פורסם בנבו), 11.8.2011] בפסקה 13 לפסק דינו של השופט י' עמית ובפסקאות ו'ז' לפסק דינו של השופט א' רובינשטיין (להלן: עניין בן גיא)].

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

17. הנה כי כן, על בן הזוג שמבקש שיוקנו לו מחצית הזכויות בדירת המגורים שרשומה על שמו של בן הזוג האחר, מוטל להוכיח – מעבר לקיומם של חיי נישואין משותפים, אף אם ממושכים – קיומו של "דבר מה נוסף" שיעיד על כוונת שיתוף בנכס הספציפי. מעיון בפסיקה עולה כי במרבית המקרים בהם קיבלו בתי המשפט את טענת השיתוף, הוכח כי בוצעו השקעות כספיות בנכס מצידו של בן הזוג הטוען לשיתוף והשקעות אלה היוו "דבר מה נוסף" המעיד על כוונת השיתוף. (ההדגשה לא במקור)

ובהמשך מרחיב השופט דנציגר את כוונתו בעניין השקעות כספיות אשר יוכיחו את כוונת השיתוף:

כאמור, הפסיקה קבעה במרבית המקרים כי "דבר מה נוסף" אשר מעיד על כוונת שיתוף ספציפית בנכס "חיצוני" הינו השקעה של בן הזוג הלא רשום בנכס. אכן, השקעה כזו, ככל שמדובר בהשקעה כספית רצינית שאינה בטלה בשישים, מעידה בדרך של התנהגות על כוונת שיתוף מצד שני בני הזוג ועל עירוב נכסים כלכלי.

הרי שאם עסקינן בהשקעה בנכס צריכה זו שלא תתבטל בשישים בנכס ולא מספיקה שיפוץ קל כדי להוכיח את כוונת השיתוף.

עם זאת מדגיש השופט דנציגר בפסק הדין:

יחד עם זאת, לא מדובר בתנאי הכרחי שאין בלתו. כוונת שיתוף ספציפית בנכס "חיצוני" יכולה להתבטא גם בהבטחות ובמצגים אקטיביים שעשויים להביא להסתמכות מצד בן הזוג הלא רשום ולהקים טענת מניעות לבן הזוג הרשום, ובוודאי גם במקרה שבו מבוצעת הטעייה אקטיבית מצד בן הזוג הרשום המצויה על גבול המרמה [כפי שהתרחש בעניין יעקובי, ראו דברי הנשיא מ' שמגר שם בעמ' 572-573]. עם זאת, על מנת להוכיח כוונת שיתוף ספציפית בנכס אין צורך להציב רף הוכחה גבוה של הטעייה אקטיבית, ודי במצגים נמשכים בדבר כוונה למכור את דירת המגורים ולרכוש דירה חדשה משותפת, כפי שהתרחש במקרה דנן. בן הזוג הרשום שמציג מצגים נמשכים כאלה יהיה מנוע מלטעון בדיעבד כי לא די בהם כדי לבסס כוונת שיתוף ספציפית בנכס.

לסיכום, יצירת שיתוף על ידי "דבר מה נוסף" מפי השופט דנציגר, נצרכות אחת משתי נקודות; השקעה בנכס שאינה בטילה בשישים, הצגות והבטחות אקטיביות העשויים להביא להסתמכות.

ובישום הפסיקות השונות הלכה למעשה ראיתי להביא את פסק הדין שהובא מפי השופט א. רובינשטיין (בע"מ 10734/06) מהו נטל ההוכחה הנדרש:

(8) במקרה דנן שקל בית-המשפט המחוזי, בעקבות בית-המשפט לענייני משפחה, את כלל הנסיבות. שניהם הגיעו למסקנה כי אף בלא שהוכח כי הייתה בדירת המגורים גם השקעה, כנטען על-ידי משפחת המשיבה, קרי: גם אם כנטען על-ידי המבקש נרכשה הדירה על-ידי, הייתה דירה זו לבית המשפחה – שחיה בה כמשפחה – לאורך שלושים שנה. ואף אם לא היו חיי הנישואין בהרמוניה תדירה, מכל מקום הדירה נרכשה לקראת הנישואין, בני-הזוג הביאו לעולם ארבעה ילדים וגידלו, הם הכניסו שינויים – קטנים או גדולים – בדירה, ובשנים שקדמו לפירוד אף קיימו חשבון עובר ושב משותף, וכן רכשו גם נכסים משותפים. כל אלה דיים להצביע על כך שאין מקום למתן רשות ערעור במקרה זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מפסק הדין ניתן להבחין בקלות את העיקר והטפל בהוכחת שיתוף ספציפי בנכס חיצוני, בעוד שהעיקר נע סביב האם מדובר על דירת מגורים ומשך הזמן שחיו בדירה, נושא הטפל הוא האם קיים חשבון משותף או נכסים משותפים.

ככלל פסיקות בית המשפט העיקריות נוגעות לנכס שהיווה את מגוריהם של הצדדים, מרכז חייהם המשותף שבו ניתן לראות את ההסתמכות כאמור על כך שהנכס ישמש את שני בני הזוג בשווה, ובכל זאת בית המשפט בפסיקתו הענפה, אינו קובע בצורה חדה שיש לאזנו אלא א"כ מולאו ההוכחות הנדרשות כאמור לעיל, אך כאשר מדובר על נכס שהצדדים לא חיו בו במשך כל שנות חייהם במשותף, אין שום פסיקה המורה לאזנו ולדוגמה ראה בפסק הדין מבית המשפט העליון בו מציין השופט י.עמית נקודה זו (תיק מספר 1398/11, עמוד 22 לפסק הדין, סעיף 2):

לטעמי, לצורך משקלו של אותו "דבר מה נוסף" הנדרש להוכחת כוונת שיתוף ספציפי יש להקל לגבי דירת המגורים לעומת נכסים אחרים שהובאו לנישואין על ידי אחד מבני הזוג".

לסיכום ההתייחסות לחוק יחסי ממון ולכוונת שיתוף. עולה כי נכס שהיה לאחד מהצדדים לפני הנישואין אינו בר איזון. אלא אם כן יוכיח התובע שהיתה כוונת שיתוף וזה על ידי הוכחת "דבר מה נוסף" כמגורים בדירה, הצגת הבטחות לרישום השקעה מסיבית בדירה.

אחר כל זאת נוכל לבוא להכריע במקרה שבפנינו.

מן הכלל אל הפרט

כפי שהוכח מהפסיקה נכס שנרכש לפני הנישואין היכולת לכלול אותו במסת הנכסים מוגבלת ביותר וצריכה הוכחה כבידה לכוונת השיתוף. עוד הובא כי דרישות בית המשפט להוכחה ב"דבר מה נוסף" בנכס שאינו דירת מגורי הצדדים" הינו כבד ביותר.

במקרה שבפנינו, לא הוכח שום פרמטר מינימלי לכוונת השיתוף כפי שנקבע לאור הפסיקות הרבות שהוזכרו, אף אם מדובר היה בנכס שהצדדים חיו בו במשך כל שנות חייהם המשותפים שהרי לא הוכחה שום השקעה משמעותית שאינה בטילה בששים וכן לא נוצרה הסתמכות על דירה זו, ולבטח שהדיון נסוב על נכס שאינו דירת המגורים ואף פעם לא הושכר בצורה כזו או אחרת, אין לראות שום כוונת שיתוף בדירה זו.

אדרבה, ההוכחות מראות את שלא הייתה כוונה לשיתוף בנכס חיצוני וכדלהלן:

1. הצדדים מעולם לא התגוררו בדירה.
 2. בדירת נשואת הדין לא בוצעו שיפוצים כל שהם על ידי התובע.
 3. כל אחד מהצדדים התנהל עם חשבון פרטי שלו ולא הייתה התנהלות על ידי חשבון משותף.
 4. המשכנתא שולמה מחשבונה הפרטי הרשום על שמה בלבד ולא מהחשבון המשותף, יוער שהאיש בסיכומיו מעלה שהמשכנתא שולמה מהחשבון המשותף, דבר שלא היה ולא נברא (לא היה כזה). יודגש בעניין זה כי המשכנתא על דירת מגורי הצדדים שולמה מחשבון משותף שנפתח עבור התשלום.
- בהקשר זה נסיף שעבור דירת המגורים של הצדדים נלקחה משכנתא ולצורך כך נפתח חשבון משותף כשכל צד מכניס לחשבון מחצית מהחזר החודשי של המשכנתא. נקודה שבהחלט מוכיחה שלא חלה על הדירה בבת ים הרשומה כשליש על שם האישה ומשולמת מחשבונה הפרטי ולא מהחשבון המשותף, כוונת שיתוף כלשהיא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

5. כפי שהובא לעיל, האיש ביקש שלא לאזן אף את הנכסים שהובא בחיי הנישואים, מכיוון שבין הצדדים התנהלה הפרדה רכושית שלכל צד חשבון בנק נפרד ויתירה מכך ביקש שלא לאזן את דירת המגורים בחלקים שווים היות וחלק לא מבוטל מתשלום הדירה בוצע מכספים מזומנים שקיבל מגרושתו הראשונה. בהתאם לכך יש לראות בהודאתו שכך ראה את חיי הנישואים של הצדדים ככאלה שאינם משותפים. הוכחה לדבר מה נוסף לא יכולה לבוא במקום שהמבקש מודה באי שיתוף. אמת שבית הדין קבע בהחלטה מתאריך 17.02.2020 שאין להוכיח אי שיתוף אף אם צד אחד משלם את כל הוצאות הבית, אך החלטה זו התייחסה אך ורק לנכסים שהובאו בחיי הנישואים ולא וכאלה שהובאו טרם נישאו הצדדים.

לסיום פרק זה בהכרעה ראוי להזכיר את פסק דין בתיק עמ"ש 1331-12-11 על ידי השופט שאול שוחט שכתב:

על כל אלה אוסיף ואומר את הדברים הבאים:

החרגתם של "נכסים חיצוניים" מכלל נכסי בני הזוג בני האיזון, מהווה ביטוי חקיקתי – בחוק יחסי ממון – לעקרון של 'המאמץ המשותף' העומד גם בבסיס הילכת השיתוף. כל עוד השיתוף, בהלכת השיתוף, מכוון לנכסים שהופקו במהלך חיי הנישואין ובמאמץ משותף של שני בני הזוג (במשמעות שניתנה למונח זה בפסיקה) אין ליתן משמעות יתרה לדפוס היחסים ולאורח חיי הנישואין בין בני הזוג. לשם קביעת שיתוף בנכסים אלה אין צורך בחיים הרמוניים ודי, במרבית המקרים, בקיומו של התא המשפחתי ככזה. שונים הם פני הדברים כאשר אל צבר הנכסים המשותפים מבקשים להכניס "נכסים חיצוניים" שלא הופקו במהלך חיי הנישואין ממאמץ משותף. הכללתם של נכסים אלה במסת הנכסים המשותפים נשענת על כוונת הצדדים – כוונה של בן הזוג בעל הנכס החיצוני להכלילו, חרף העובדה שבן הזוג האחר לא תרם להפקתו. בהקשר זה יחסים הרמוניים, אמון הדדי, הן אישי הן כלכלי, והתנהלות של שני בני הזוג המלמדת על שיתוף, לא רק בנכסים משותפים, יש בה, כדי לתמוך בקיומה של כוונת שיתוף ביחס לנכס חיצוני ספציפי. קשה לייחס כוונה לבן זוג, לשיתוף בן הזוג האחר בנכס חיצוני, כשהאחר אינו שומר אמונים לבן זוגו, בוגד בו עם נשים אחרות...". (ההדגשות אינם במקור)

מעיון בכתבי הטענות ובתיקי הצדדים לא עולה התמונה של חיים הרמוניים אמון הדדי במישור הכלכלי והאישי. ההתנהלות הכלכלית של הצדדים מורה על 2 שותפים בדירה אחת. אין לראות בהתנהלותם כוונת שיתוף בנכס חיצוני כלומר בדירה הנידונה לפנינו.

פסק הדין של ביה"ד שקבע כי יש לחלק את זכויות וחובות הצדדים על דרך של מחצה על מחצה, התייחס לנכסים אותם צברו הצדדים בחיי נישואיהם ולא לדירה שנרכשה טרום הנישואים על ידי האישה ושולם מחשבונה הפרטי לא שימש את הצדדים כלל והאיש לא ביצע דבר מה בדירה.

חייבת תביעת האיש לחישוב ההשבחה בדירה

בנוגע לטענתו לנטילת חלק ההשבחה בדירה ועל פי דו"ח האקטואר שלפי המבואר לעיל מדובר על 82,262 ₪ שהוציאה האישה מחשבונה הפרטי לצורך תשלום המשכנתא אלא שהאיש טוען לפול משפחתי. עיינו בפסק הדין אותה ציינה באת כוח האיש (תיק מספר 842067) ולאחר עיון יש להעיר:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

1. הרב ציון לוז בפסק דינו להחזרת השבחה דן בהרחבה ובתוספת משמעותית בעצם הדירה המערער הוסיף מרפסת וגינה לדירה, כך שלדון על כספים שנלקחו לטובת תשלומי המשכנתא אינו ממין הטענה. במקרה שלפנינו התובע לא הוסיף לדירה לא הרחיב אותה ולא שיפץ אותה. אין הנדון דומה לראיה כלל. האם אחד הלוקח הלוואה מחברו לצורך שיפוץ דירתו, האם יוכל חברו ולטעון על חלק בהשבחה ???

2. הפסיקה שהוזכרה הייתה נתונה במחלוקת ואין להוכיח מפסיקתו של דיין כאשר היא נתונה במחלוקת.

3. ב"כ האיש טען כי המוציא הוצאות על נכסי אשתו הרי הוא כיוורד לשדה חברו שלא ברשות. בדין יורד לשדה חברו שלא ברשות יש לעיין. הדין של יורד לשדה חברו הוא כאשר אחד עושה פעולה בשדה חברו ומתוך כך משביתה השדה ועולה בערכה. אך יש לעיין האם דין זה שייך גם כאשר הושבחו נכסי האישה על ידי ממון האיש ללא שעשה שום פעולה בדירה. לא נאריך בנקודה זו מאחר והפסק אינו מתבסס בעיקר על נקודה זו אך נעיר בקצרה. הדין נתון במחלוקת ראשונים.

בסוגיא בבא קמא (דף ק"א, עמוד א) בספק הגמרא האם יש שבח סמנין על הצמר:

"רבינא אמר: הכא במאי עסקינן - כגון דצמר דחד וסמנין דחד, וקאתי קוף וצבעיה לההוא צמר בהנך סמנין".

ובתוספות שם ד"ה "או דלמא":

או דלמא אין שבח של סממנין על גבי צמר - תימה הרי נהנה שצמרו מעולה בדמים יותר וישלם מה שנהנה כמו אכלה מצידו רחבה דפ"ב (דף יט): וירדה לגינה דהכונס (לעיל דף נה): ובפרק אלו נערו (כתובות דף ל: ושם) אמר תחב לו חבירו משקיין של אחרים בבית הבליעה דמשלם מה שנהנה. **ויש לחלק דהנאה דהכא אין באה ע"י מעשיו ולא ע"י מעשה בהמתו** ובתחב לו חבירו אף על פי שאין זה ע"י מעשיו מכל מקום נהנה גופו אי נמי הנאה דהכא לא חשיבא הנאה שאין אלא נוי בעלמא יותר.

ובסוגיא בבא מציעא (דף קא עמוד א) בדין שטף נהר זיתיו, ובמאירי שם (דף ק, עמוד ב):

ואין דנין אותו כיוורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות שבשדה העשויה ליטע אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה שבשדה העשויה ליטע ונטעה טרח בכל עניני עבודת הקרקע אבל בזו לא טרח כלום והילכך אין לו אלא דמי הנטיעות.

ובש"ך (חושן משפט, סימן שצא, סעיף קטן ב') כתב:

וטעמא ביורד שלא ברשות כיון שמתכוין להשביח חייב לשלם לו יציאותיו....

ועכ"פ נ"ל דדין זה כשממונו נהנה ממנו / מממונו / של אחר שלא ע"י מעשה ממנו ה"ל ספיקא דדינא אי פטור או לא ודו"ק:

ועוד עיין בנתיבות המשפט (סימן קה, סעיף קטן ו').

לאור המחלוקת הנ"ל ודברי הש"ך הרי זה ספיקא דדינא ואין להוציא מאישה המוחזקת אלא בראיה. והיא יכולה לומר קים לי כדעת הסוברים שאין כאן דין יורד לנכסי חברו ללא רשות מאחר והאיש לא עשה שום מעשה בדירה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דחיית תביעת האיש להשבת מחצית מתשלומי האישה

יש לדחות את הבקשה לאיזון תשלום המשכנתא וזאת מאחר:

1. לטענת האישה (סעיף 9 לטענות האישה בסיכומים) האיש שילם כל חודש 600 ₪ עבור מזונות לבנו מנישואיו הראשונים. סכום זה מגיע לכ-89000 ₪ וסכום זה עולה על הסכום ששילמה האישה למשכנתא בסך 82262 ₪. אם יש לאזן את תשלומי המשכנתא ולהשיב לאיש חצי מתשלום המשכנתא הרי שאז יש לאזן את תשלומי המזונות ולהשיב לאישה חצי מדמי המזונות ששילם האיש למזונות בנו מנישואיו הראשונים.
2. בנוסף יש להבהיר כי באיזון המשאבים אין לחשב כמה כל אחד אכל או קנה בגדים או בילה בעצמו יותר מאשר עם בן הזוג כי אין לדבר סוף ולעולם לא נגיע לסופיות הדין.
3. בהסכם הגירושין נקבע כי אין לאף צד תביעות נוספות אחד כנגד השני. וכאן זהו תביעה חדשה. ביה"ד קבע שהאקטואר יבדוק מתי נקנתה הדירה ומאיזה חשבון שולמה המשכנתא אך לא נקבע שיש לאזן את התשלומים.

לסיכום

- א. התובע אינו נאמן לחזור ולטעון טענות הפוכות בבית הדין.
- ב. לפי חוק יחסי ממון נכס שנרכש לפני הנישואין אינו בר איזון.
- ג. טענת שיתוף בנכס שאינו בר איזון מחייבת הוכחה לכוונת שיתוף ולדבר מה נוסף על ידי התובע.
- ד. התובע לא הוכיח שהייתה כוונת שיתוף בנכס הנדון.
- ה. הנתבעת איננה חייבת להשיב לתובע מחצית מהמשכנתא ששולמה לדירה או את חלקו מהשבחת הנכס

לאור כל האמור לעיל בית הדין פוסק:

1. בית הדין דוחה את תביעת האיש לקבלת זכויות בדירה המתבססת על הטענה של שיתוף בכל נכסי הצדדים, מההלכה שאין אדם נאמן לחזור ולטעון טענה סותרת לטענה הראשונה שטען בבית הדין.
2. לאישה לא הייתה כוונת שיתוף עם האיש בחלקה בדירה בכת ים שנקנתה עם הוריה.
3. חלקה של האישה בדירה ברחוב [...] שייכת לאישה בלבד על פי הרישום בנסח הטאבו.
4. בית הדין דוחה את טענותיו להשבת מחצית מתשלום המשכנתא ולחישוב חלק ההשבחה בנכס בהתאם לתשלומי המשכנתא.
5. בית הדין דוחה את תביעת ב"כ האיש להוצאת צו לפירוק שיתוף בדירה שבה יש לאישה רק שליש ולאביה 2/3 מהדירה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הרב צבי בירנבאום - אב"ד

ניתן ביום י"ב בטבת התשפ"א (27/12/2020).

הרב נפתלי הייזלר

הרב אריה אוריאל

הרב צבי בירנבאום – אב"ד

העתק מתאים למקור
רפאל כהן, המזכיר הראשי
נחתם דיגיטלית ע"י הרב נפתלי הייזלר בתאריך 27/12/2020 09:45